Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
MICHALA BOBKA,
predstavljeni 15. novembra 2018 [1]

Zadeva C-590/17

Henri Pouvin
Marie Dijoux
proti
Electricité de France (EDF)

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija))

„Predlog za sprejetje predhodne odločbe – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom – Pojem ‚prodajalec ali ponudnik' – Pojem ‚potrošnik' – Kreditna pogodba, ki sta jo sklenila delodajalec ter delavec in njegov zakonec za nakup njunega stanovanja"

I. Uvod

1. H. Pouvin in M. Dijoux sta sklenila hipotekarno kreditno pogodbo z družbo Electricité de France (EDF), delodajalcem H. Pouvina. Kreditna pogodba je vsebovala klavzulo o avtomatičnem prenehanju: če kreditojemalcu preneha delovno razmerje s to družbo, mora kredit odplačati takoj.

2. Potem ko je H. Pouvain zapustil družbo EDF, ga je ta tožila za odplačilo kredita. H. Pouvin in M. Dijoux sta v zagovor navedla, da je bilo glede na nacionalne predpise, s katerimi je bila prenesena Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah [2], klavzula o avtomatičnem prenehanju nepoštena. Družba EDF pa meni, da se Direktiva 93/13 ne uporabi, saj družbe ni mogoče šteti za „prodajalca ali ponudnika" v smislu te direktive.

3. Kdo je „prodajalec ali ponudnik"? Čeprav je Sodišče večkrat razlagalo pojma „prodajalec ali ponudnik" in „potrošnik", ta zadeva odpira nov, še neraziskan vidik v zvezi s tema pojmoma: ali družba, ko svojim delavcem daje kredite (pa tudi druge storitve), ki niso povezani s področjem, ki spada v njeno glavno dejavnost, deluje kot „prodajalec ali ponudnik" in ali je mogoče njene delavce v takem primeru šteti za „potrošnike".

1 Jezik izvirnika: angleščina.

2 UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288.

II. Pravni okvir

4. V deseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno: „[K]er je učinkovitejše varstvo potrošnika mogoče doseči s sprejetjem enotnih predpisov glede nedovoljenih [nepoštenih] pogodbenih pogojev; ker se morajo taki predpisi uporabljati za vse pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki; ker je treba iz te direktive med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi, pogodbe o dednih pravicah, pogodbe o pravicah iz družinskega prava ter pogodbe o pridružitvi in oblikah organizacije podjetij ali sporazume o partnerstvu.“

5. Člen 1(1) Direktive 93/13 določa: „Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nedovoljenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.“

6. Člen 2 Direktive 93/13 vsebuje te opredelitve:

„[…]

(b) ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti;

(c) ‚prodajalec ali ponudnik‘ pomeni fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju.“

7. Člen 3(1) Direktive določa, da „[p]ogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega [nepoštenega], če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank“.

III. Dejansko stanje, postopek in vprašanja za predhodno odločanje

8. Družba EDF je aprila 1995 H. Pouvinu in njegovi ženi, M. Dijoux (v nadaljevanju: pritožnika), odobrila kredit. H. Pouvin je bil takrat zaposlen pri tej družbi. Kredit, odobren za financiranje nakupa njunega stanovanja, je znašal 57.625,73 EUR, in ga je bilo treba vrniti v 240 mesečnih obrokih v dveh desetletnih obdobjih odplačevanja z obrestno mero 4,75 % oziroma 8,75 %. Odobren je bil na podlagi sheme pomoči pri nakupu stanovanja, ki je na nacionalni ravni urejena z Loi No 79-596 du 13 juillet 1979 relative à l’information et à la protection des emprunteurs dans le domaine immobilier (zakon št. 79-596 z dne 13. julija 1979 o obveščanju in varstvu posojilojemalcev na področju nepremičnin).

9. Člen 7 kreditne pogodbe je določal, da če kreditojemalcu iz kakršnega koli razloga preneha delovno razmerje z družbo EDF, ta pogodba na dan, ko se to zgodi, avtomatično preneha (klavzula o avtomatičnem prenehanju). Tako je treba v primeru prenehanja pogodbe o zaposlitvi posojeno glavnico nemudoma vrniti, čeprav je kreditojemalec izpolnil vse svoje obveznosti.

10. H. Pouvin je 1. januarja 2002 v zadevni družbi dal odpoved. Pritožnika sta nato prenehala odplačevati obroke kredita.

11. Družba EDF je 5. aprila 2012 pri tribunal de grande instance de Saint-Pierre de la Réunion (okrožno sodišče v Saint-Pierru, Réunion, Francija) vložila tožbo zoper pritožnika za plačilo 50.238,37 EUR iz naslova glavnice, ki še ni bila plačana, in obresti od 1. januarja 2002 ter 3517 EUR na podlagi klavzule o pogodbeni kazni.

12. To sodišče je s sodbo z dne 29. marca 2013 odločilo, da je klavzula o avtomatičnem prenehanju nepošten pogoj. Zavrnilo je predlog družbe EDF, naj se ugotovi, da je pogodba prenehala avtomatično. Vendar je ugotovilo, da je treba kreditno pogodbo razvezati, ker sta pritožnika zamujala s plačilom obrokov.

13. Cour d'appel de Saint-Denis de la Réunion (pritožbeno sodišče v Saint-Denisu, Réunion, Francija) je v sodbi z dne 12. septembra 2014 razveljavilo sodbo z dne 29. marca 2013. To sodišče je ugotovilo, da je družba EDF odobrila kredit zgolj kot delodajalec, ne pa kot „prodajalec ali ponudnik". Dejstvo, da ima družba EDF oddelek, ki se ukvarja z odobritvijo kreditov delavcem, je v skladu z navedeno sodbo nepomembno. Ne glede na to ugotovitev je navedeno sodišče prav tako odločilo, da klavzula o avtomatičnem prenehanju ni niti neveljavna niti nepoštena, saj je del pogodbe, ki določa ugodnosti za delavca, ki izravnajo klavzulo o avtomatičnem prenehanju. Tako je navedeno sodišče odločilo, da je pogodba avtomatično prenehala 1. januarja 2002. Pritožnikoma je naložilo, da družbi EDF plačata 50.238,37 EUR z natečenimi obrestmi po obrestni meri 6 % na leto od 1. januarja 2002, po odbitku prej plačanih zneskov, in 3517 EUR na podlagi klavzule o pogodbeni kazni, skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi od istega datuma.

14. Pritožnika sta pri Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija), predložitvenem sodišču, zoper to sodbo vložila kasacijsko pritožbo. Ker je navedeno sodišče menilo, da je rešitev spora odvisna od razlage Direktive 93/13, je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 2 [Direktive 93/13] razlagati tako, da družba, kot je EDF, ko delavcu odobri hipotekarni kredit v okviru sheme pomoči pri nakupu stanovanja, do katerega so upravičeni samo delavci družbe, deluje kot prodajalec ali ponudnik?

2. Ali je treba člen 2 [Direktive 93/13] razlagati tako, da družba, kot je EDF, ko odobri tak hipotekarni kredit zakoncu delavca, ki ni zaposleni navedene družbe, vendar nastopa kot solidarno odgovoren kreditojemalec, deluje kot prodajalec ali ponudnik?

3. Ali je treba člen 2 [Direktive 93/13] razlagati tako, da delavec družbe, kot je EDF, ki pri njej vzame tak hipotekarni kredit, deluje kot potrošnik?

4. Ali je treba člen 2 [Direktive 93/13] razlagati tako, da zakonec tega delavca, ki vzame isti kredit ne kot oseba, zaposlena v tej družbi, temveč kot solidarno odgovoren kreditojemalec, deluje kot potrošnik?"

15. Pisna stališča so predložili pritožnika, družba EDF, grška in francoska vlada ter Evropska komisija. Vse te stranke, razen pritožnikov, so na obravnavi 12. septembra 2018 podale tudi ustne navedbe.

IV. Presoja

16. Cour de cassation (kasacijsko sodišče) želi s svojimi štirimi vprašanji izvedeti, ali je v primeru, ko delodajalec, kot je družba EDF, svojemu delavcu in njegovi ženi (ki ni zaposlena tam) odobri hipotekarni kredit za nakup nepremičnine, ki je njuno glavno prebivališče, družbo mogoče opredeliti kot „prodajalca ali ponudnika", pritožnika pa kot „potrošnika" v smislu člena 2(b) in (c) Direktive 93/13.

17. Pri odgovoru na to vprašanje bom najprej na splošno preučil pojma „prodajalec ali ponudnik" in „potrošnik" in torej tudi področje uporabe Direktive 93/13 (A). Nato bom skupaj obravnaval prvo in drugo vprašanje: Ali je mogoče družbo EDF obravnavati kot „prodajalca ali ponudnika" v okoliščinah te zadeve (B)? Nazadnje bom obravnaval tretje in četrto vprašanje: Ali je mogoče pritožnika obravnavati kot „potrošnika" v smislu Direktive (C)?

A. Pojma „potrošnik“ in „prodajalec ali ponudnik“

18. Najprej je treba poudariti, da Direktiva 93/13 ne opredeljuje svojega področja uporabe na podlagi seznama *vrst pogodb* ali *predmetov* teh pogodb. Nasprotno, o področju uporabe te direktive je mogoče sklepati iz njenega člena 1(1): uporablja se za „pogodb[e], sklenjen[e] med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom“. Pojma „prodajalec ali ponudnik“ in „potrošnik“ pa sta opredeljena v členu 2(b) in (c) glede na to, ali oseba deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, ali ne.[3] Direktiva 93/13 tako opredeljuje pogodbe, za katere se uporablja, s sklicevanjem na *vlogo pogodbenih strank*.

19. Prav tako bi bilo treba poudariti, da se obravnavana zadeva nanaša na to prvo stopnjo: predložitveno sodišče sprašuje, ali je stranke zadevne kreditne pogodbe mogoče obravnavati kot „potrošnika“ oziroma kot „prodajalca ali ponudnika“ v smislu Direktive 93/13, zaradi česar je Direktivo mogoče uporabiti. Vprašanja se torej nanašajo izključno na presojo vlog, v katerih so pritožnika in družba EDF nastopali, v skladu z merili iz opredelitve v členu 2(b) in (c) Direktive. Zadeva, ki jo obravnava Sodišče, pa se ne nanaša na presojo (ne)poštenosti posameznega pogodbene klavzule v kreditni pogodbi. To je zadeva, ki jo je treba v skladu s členom 3 Direktive presojati meritorno.

20. S tem uvodnim pojasnilom v mislih je mogoče iz obstoječe sodne prakse Sodišča izpeljati številne oporne točke za to presojo.

21. Prvič, presoja področja uporabe Direktive 93/13 na podlagi pojmov „potrošnik“ in „prodajalec ali ponudnik“ temelji na *funkcionalnem* merilu. To pomeni, da je treba pojma „prodajalec ali ponudnik“ in „potrošnik“ presojati glede na to, ali je do pogodbenega razmerja prišlo med dejavnostmi, ki „sodijo v okvir“ poslovne ali poklicne dejavnosti ali so „izven“ nje.[4]

22. Drugič, presojo je treba izvesti *in concreto* ob upoštevanju tega, v kakšni vlogi so stranke sklenile dano pogodbo. Povedano drugače, status „potrošnika“ in „prodajalca ali ponudnika“ ni ustaljen: ista oseba se lahko opredeli kot prvi, drugi ali kot nobeden, odvisno od konkretnega pogodbenega okvira.[5] Kot je Sodišče že potrdilo, to pomeni, da je nujno treba analizirati vsak primer posebej.[6]

23. Tretjič, pojma „potrošnik“ in „prodajalec ali ponudnik“ je treba presojati *objektivno*. Z objektivno, posplošeno presojo zgoraj omenjenega funkcionalnega merila je treba ugotavljati, ali je v določenem pogodbenem razmerju osebo mogoče opredeliti kot „potrošnika“ ali kot „prodajalca ali ponudnika“.[7] Povedano drugače, to, ali je oseba dejansko neobveščena ali pa ima dejansko več znanja, ekonomske moči, je bolj specializirana ali je bolje pripravljena, ne bi smelo vplivati na analizo, ali pogodbena stranka deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, ali pa ne deluje za take namene v smislu člena 2(b) in (c) Direktive 93/13.[8]

3 Sodbi z dne 30. maja 2013, Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, točka 30), in z dne 15. januarja 2015, Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, točka 21).

4 Glej v tem smislu sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, točka 55). Glej tudi sklepe z dne 19. novembra 2015, Tarcău, (C-74/15, EU:C:2015:772, točka 27); z dne 14. septembra 2016, Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700, točka 32), in z dne 27. aprila 2017, Bachman (C-535/16, neobjavljen, EU:C:2017:321, točka 36).

5 Sodba z dne 3. septembra 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, točka 20).

6 Glej po analogiji sodbo z dne 4. oktobra 2018, Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808, točka 37). Prav tako glej sodbo z dne 3. septembra 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, točki 22 in 23).

7 Glej v zvezi s pojmom „potrošnik“ sodbo z dne 3. septembra 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, točka 21). Glej tudi sklepe z dne 19. novembra 2015, Tarcău, (C-74/15, EU:C:2015:772, točka 27); z dne 14. septembra 2016, Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700, točka 36), in z dne 27. aprila 2017, Bachman (C-535/16, neobjavljen, EU:C:2017:321, točka 36).

8 Če bi bilo tako, bi se lahko zakon o varstvu potrošnikov spremenil v ščit, ki bi varoval nesposobne pravne oddelke velikih družb, in hkrati v meč, ki bi kratil pravno varstvo potrošnikov, ki so slučajno bolje obveščeni in inteligentnejši od drugih.

24. Ob upoštevanju teh splošnih točk, kaj je pravzaprav potem merilo? Med postopkom pred Sodiščem so stranke, ki so predložile stališča, izpostavile številne pomisleke, ki po mojem mnenju niso v celoti pomembni za odločitev, v kakšni vlogi je posamezna stranka sklenila pogodbo. Na primer, pritožnika sta trdila, da ima družba EDF *specializiran oddelek*. To naj bi dokazovalo, da družba EDF deluje kot prodajalec ali ponudnik, ker ima specializirano znanje in organizacijsko strukturo. Poleg tega se družba EDF *redno* pogaja o takih pogodbah. Grška in francoska vlada sta prav tako navedli, da obstoj specializirane službe v strukturi družbe EDF kaže na to, da sta pritožnika v *podrejenem položaju* z vidika obveščenosti in pogajalske moči. Obe vladi in Komisija so opozorile na sodno prakso Sodišča, v skladu s katero so posledice *neenakosti, ki obstajajo med strankama*, še hujše zaradi dejstva, da se zadevna pogodba nanaša na bistveno potrebo potrošnika. V obravnavani zadevi gre za nakup bivališča (namreč, da si priskrbi stanovanje) in zajema zneske, ki so ena najpomembnejših postavk potrošnikovega proračuna, medtem ko gre s pravnega vidika za pogodbo, ki na splošno spada v zapleteno nacionalno ureditev, ki je posamezniki pogosto ne poznajo dobro.[9]

25. Menim, da bi bilo koristno spomniti na razliko med tremi ločenimi sklopi premislekov: (i) merila za razmejitev področja uporabe Direktive (v kakšni vlogi sta stranki sklenili pogodbo?); (ii) merila v zvezi z vsebinsko presojo poštenosti pogodbenih klavzul (ali je določena pogodbena klavzula v tej pogodbi nepoštena?); in (iii) temeljni razlogi, zaradi katerih je bilo vzpostavljeno varstvo z Direktivo (katera vprašanja je bilo treba urediti?).

26. Začenši s točko (iii), osnovni razlog za varstvo, zagotovljeno z Direktivo 93/13, je domneva, da je potrošnik v razmerju do „prodajalca ali ponudnika“ „v podrejenem položaju, saj *je treba šteti*, da je slabše obveščen, ekonomsko šibkejši in pravno manj izkušen kot njegov sopogodbenik“.[10] To izraža zamisel, na kateri temelji celoten sistem Direktive: njegov cilj je uvesti sistem varstva, ki temelji na domnevi, da je „potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščenosti“.[11] Če posplošimo, „[z]aradi [tega] privoli v pogoje, ki jih je predhodno sestavil prodajalec [ali ponudnik], ne da bi lahko vplival na njihovo vsebino“.[12]

27. Pisna stališča v tej zadevi, ki se nanašajo na neenakost strank in podrejen položaj pritožnikov z vidika obveščenosti in pogajalske moči, kažejo na to, da so rezultati uporabe zgoraj omenjenih meril v skladu s ciljem varstva, ki se uresničuje z Direktivo 93/13. Prav tako premisleki o obstoju specializiranega oddelka in o tem, kako redno se sklepajo pogodbe, potrjujejo nadrejeni položaj, ki ga Direktiva domneva v primeru tistih oseb, ki izpolnjujejo funkcionalno in objektivno merilo iz opredelitve v členu 2(c) Direktive.

28. Vendar ta širši osnovni razlog ni merilo, ki bi moralo biti izpolnjeno v vsakem posameznem primeru. Taki premisleki torej niso odločilni *per se* za presojo, ali je družba EDF delovala kot „prodajalec ali ponudnik“, to je za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, ali pa so izven tega okvira.

29. Odločitev, ali je Direktivo 93/13 mogoče uporabiti, seveda ni odvisna od relativnega tehtanja položajev strank z vidika znanja, specializacije ali ekonomske moči. Zakonodajalec Unije je to tehtanje že vključil v zakonodajo. To je storil tako, da je dodal *posplošitev*: tisti, ki delujejo izven svoje poslovne ali poklicne dejavnosti, imajo običajno nižjo raven znanja, predvsem pa je njihova pogajalska moč manjša, kadar pogodbene pogoje vnaprej pripravi prodajalec ali ponudnik, saj ne morejo vplivati na njihovo vsebino. Široka opredelitev obeh pojmov, „prodajalca ali ponudnika“ in „potrošnika“, ki temelji na funkcionalnem in objektivnem merilu, je seveda povezana s tem ciljem varstva. Vendar ni pogoj za opredelitev, kdo je prodajalec ali ponudnik na eni strani in potrošnik na drugi.

9 Te ugotovitve izhajajo iz sodbe z dne 30. maja 2013, Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, točka 32).

10 Sodba z dne 4. oktobra 2018, Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808, točka 34). Moj poudarek.

11 Sodba z dne 30. maja 2013, Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, točka 31).

12 Sodba z dne 30. maja 2013, Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, točka 31).

30. Če se zdaj usmerim k premislekom v zvezi s točko (ii): to, ali obstaja znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank v škodo potrošnika in tudi ali obstajajo kakršni koli pogoji iz Priloge k Direktivi 93/13, sta vprašanji, ki se nanašata na vsebinsko presojo poštenosti pogodbe. Naj ponovim, ne nanašata se, vsekakor ne neposredno, na vlogo strank, ki sklepata pogodbo.

31. Zato sta edini odločilni merili za odločitev, ali gre za potrošniško pogodbo ali ne (zgoraj navedena točka (i)), zelo preprosto dva kumulativna pogoja.[13] In sicer (a) ali gre za pogodbo in (b) ali jo je sklenila stranka za namene, ki so *izven* njene poslovne ali poklicne dejavnosti (potrošnik), z drugo stranko, ki je delovala *za namene, ki sodijo v okvir* njene poslovne ali poklicne dejavnosti (prodajalec ali ponudnik).

32. Presoja, ali oseba deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, ali pa za namene, ki so izven navedene dejavnosti, zahteva, da se preverijo vsa upoštevna dejstva in okoliščine.[14] V zvezi s tem je Sodišče v sodbi Kamenova nedavno naštelo več okvirnih meril, ki se lahko izkažejo za pomembna pri presoji, ali je *fizično* osebo, ki prodaja blago na internetu, mogoče šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v okviru Direktive 2005/29/ES in Direktive 2011/83/EU.[15] Sodišče je naštelo nič manj kot devet premislekov. Dejavniki, kot so organizacija, namen ustvarjanja dobička, strokovno znanje ali rednost dejavnosti so lahko nekatera od okvirnih (vendar niti izključnih niti izčrpnih) meril, na podlagi katerih je mogoče določiti, ali je osebo mogoče šteti za „trgovca“, ki je opredeljen v teh direktivah podobno kot pojem „prodajalec ali ponudnik“ v Direktivi 93/13.[16]

33. Morda bi bilo treba poudariti, kot je to storilo Sodišče v točki pred tem seznamom, da so ti elementi lahko koristni za presojo, ali ima fizična oseba, ki posluje na (še vedno razmeroma novem) spletnem trgu, vlogo ali status „prodajalca ali ponudnika“. Tega seznama se kljub temu ne sme razumeti kot vrste kontrolnega seznama, ki bi ga bilo treba zares preveriti.

34. Obravnavana zadeva pa je nekoliko drugačna, saj se nanaša na *pravno* osebo, ki, kot bom razložil v oddelku B teh sklepnih predlogov, dejansko deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne dejavnosti. V takem položaju bi lahko zgoraj omenjeni elementi imeli, če ne drugega, potrditveno vrednost, nikakor pa niso odločilni. Pomanjkanje strokovnega znanja, specializacije ali organizacije ne izključuje nujno statusa „prodajalca ali ponudnika“.[17] To je res tudi v primeru ponavljanja ali rednosti dejavnosti, ki se ji pogodba pripisuje. Koliko (če sploh) dobička se ustvari s pogodbo, ima prav tako lahko le omejen pomen; obstajajo transakcije, katerih namen, na eni strani, ni takojšnji dobiček, vendar to ne pomeni, na drugi strani, da dolgoročno nimajo poslovnega namena.

35. Zdaj bom obravnaval te premisleke, ki jih je treba presojati glede na konkretne okoliščine te zadeve.

13 Gledano z vidika (presoje) posameznih pogodbenih klavzul, bi bilo mogoče trditi, da „se Direktiva 93/13 uporablja, kakor izhaja iz njenih členov 1(1) in 3(1), za pogoje ‚v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom‘, ki niso bili ‚dogovor[jeni] posamično‘“ (kot je navedlo Sodišče, na primer, v sodbah z dne 15. januarja 2015, Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, točka 19, ali z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschoo Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 45). Vendar bi lahko bilo tudi odprto za razpravo, v kakšnem obsegu je pogoj, da pogodbena klavzula ni bila posamično dogovorjena, tretji pogoj za uporabo *celotne* Direktive in vseh njenih določb ter v kakšnem obsegu gre bolj za *konkretni* pogoj za uporabo in (vsebinsko) presojo v skladu s členom 3 navedene direktive.

14 Glej po analogiji sodbo z dne 4. oktobra 2018, Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808, točka 37).

15 Člen 2(b) Direktive Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL 2005, L 149, str. 22); člen 2, točka 2, Direktive Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL 2011, L 304, str. 64).

16 Glej sodbo z dne 4. oktobra 2018, Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808, točki 38 in 39). Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:378, točke od 50 do 52).

17 Glej točko 23 in opombo 8 zgoraj.

B. Ali je družba EDF „prodajalec ali ponudnik“?

36. Vse stranke, ki so predložile pisna stališča, razen družbe EDF, se strinjajo, da je družba EDF za namene zadevne pogodbe delovala kot „prodajalec ali ponudnik“ v smislu Direktive 93/13.

37. Družba EDF trdi, da v zvezi z zadevno kreditno pogodbo nima statusa „prodajalca ali ponudnika“. Te konkretne pogodbe ni sklenila kot poslovni subjekt. Odobritev kreditov ne spada na področje njenih poslovnih dejavnosti. Družba EDF ni banka. Kredite odobri samo svojim delavcem v okviru svoje socialne politike.

38. Ta argument temelji na treh dejavnikih: 1. kreditna pogodba ne spada na področje poslovne dejavnosti družbe EDF; 2. pogodba je vezana na pogodbo o zaposlitvi; 3. pogodba je del politike družbe EDF, da pomaga zaposlenim. V tem delu bom enega za drugim obravnaval te tri dejavnike.

1. Področje poslovne dejavnosti „prodajalca ali ponudnika“

39. Po mnenju družbe EDF je osebo mogoče šteti za „prodajalca ali ponudnika“ samo v okviru konkretnega področja delovanja, ki spada na področje njene poslovne dejavnosti. Družba EDF se ukvarja s proizvodnjo in dobavo energije. Zato je ni mogoče šteti, da posluje na področju kreditnih storitev. Podobno je družba EDF trdila, da družba zato, ker ima menzo za svoje delavce, še ni „prodajalec ali ponudnik“ v gostinstvu.

40. Tak pristop k razlagi pojma „prodajalec ali ponudnik“ se mi zdi precej omejujoč. Dejansko bi to pomenilo, da se trenutno besedilo člena 2(c) Direktive 93/13, in sicer „deluje *za namene*, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti“, nadomesti z recimo „deluje izključno na področju svoje poslovne dejavnosti“. V besedilu, okviru in namenu Direktive ter v obstoječi sodni praksi Sodišča najdem le malo podpore za tako razumevanje.

41. Če se najprej usmerim k sodni praksi, naj spomnim, da je Sodišče že odločilo, da so lahko pomožne ali postranske storitve ali dejavnosti, ki olajšajo glavno dejavnost ali k njej prispevajo, prav tako zajete s pojmom dejanj, opravljenih za namene, ki sodijo v okvir poslovne ali poklicne dejavnosti. Sodba Karel de Grote je potrdila, da je mogoče dodatne ali pomožne dejavnosti, ki se opravljajo v zvezi z glavno dejavnostjo, dejansko šteti za del pojma „poslovne ali poklicne dejavnosti“, ki opredeljuje status „prodajalca ali ponudnika“. V tej odločbi je Sodišče razsodilo, da izobraževalna ustanova deluje kot „prodajalec ali ponudnik“ v smislu Direktive 93/13, kadar svojim študentom zagotavlja kreditne storitve, čeprav te storitve očitno niso njena glavna (izobraževalna) dejavnost.[18]

42. Podobno kot v tej zadevi so bile njene dejavnosti v zvezi z odplačevanjem dolga kljub dejstvu, da izobraževalna ustanova ni bila banka ali finančna institucija, torej povod za varstvo Direktive. Res je, da bi bilo mogoče trditi, da so se sporni načini odplačevanja dolga zagotovili neposredno za financiranje glavne dejavnosti izobraževalne ustanove (odobrili so se za financiranje študijskega potovanja). Tako bi bilo mogoče zagovarjati argument bližine: medtem ko je v zadevi Karel de Grote izobraževalna ustanova dejansko posojala denar študentki, tako da ga je ta lahko vračala neposredno tej instituciji, v tej zadevi družba EDF dejansko ne „financira sama“ posredno svoje glavne dejavnosti. Nasprotno, zgolj posoja denar, tako da lahko delavec (in njegova žena) kupita stanovanje od tretje osebe.

43. Vendar menim, da bi ta argument tak hipotekarni kredit naredil „preveč postranski“ oziroma „preveč oddaljen“ in bi ga potisnil iz področja uporabe Direktive. V primerjavi s položajem v zadevi Karel de Grote je kreditna pogodba v obravnavani zadevi še vedno pomožna v razmerju do glavnih dejavnosti družbe EDF, vendar na drugačen način. Kot je potrdila družba EDF, je zadevna kreditna

18 Sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, točki 57 in 58).

pogodba nedvomno del njene socialne politike kot delodajalca. Čeprav je taka politika zagotovo plemenita in hvalevredna, je morda tudi varno domnevati, da za vsako podjetje, ki posluje razumno, pri uvedbi take politike ne gre za popolnoma dobrodelno zadevo. Njen namen je, da skupaj z drugimi morebitnimi ugodnostmi za delavce pritegne in obdrži kvalificirano in usposobljeno delovno silo. V tem smislu so potem take kreditne pogodbe pravzaprav pomožne in prispevajo k uspešnemu poslovodenju.

44. Poleg tega bi bilo treba k tej logiki, ki je že prisotna v sodni praksi, dodati, da člen 2(c) Direktive 93/13 kaže na to, da je bil namen zakonodajalca Unije, da se pojem „prodajalec ali ponudnik“ opredeli široko. [19]

45. Prvič, sama določba opredeljuje „prodajalca ali ponudnika“ kot „fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju“. [20] Ob povsem dobesednem razumevanju je težko trditi, da družba EDF pri tej konkretni pogodbi ni delovala za namene, *ki sodijo v okvir* njene poslovne ali poklicne dejavnosti v zgoraj opisanem smislu. Terminologija, ki jo uporabijo druge jezikovne različice (ki včasih uporabijo izraz „v okviru“ namesto „v zvezi s“), je prav tako široka. [21] Poleg tega ni v tem besedilu ničesar, kar bi kazalo na to, da pojem „poslovne ali poklicne dejavnosti“ pokriva samo tiste dejavnosti, ki se opravljajo na področju, na katerem ima fizična ali pravna oseba posebne strokovne kompetence.

46. Drugič, ni nenamerno, da besedilo člena 2(c) omogoča široko opredelitev pojma „prodajalec ali ponudnik“. [22] Široka opredelitev, za katero si je zakonodajalec Unije namenoma prizadeval, se povezuje s splošnim namenom Direktive 93/13, da zaščiti potrošnike kot šibkejše stranke. Zahteva, da mora določena pogodba spadati na „področje poslovne dejavnosti“, bi dodala nenapisano zahtevo v člen 2(c) in bi omejila obseg varstva Direktive.

47. Tretjič, tudi če bi sodišče zapisalo tako zahtevo (da mora pogodba spadati na področje poslovne dejavnosti gospodarskega subjekta, da bi se ta lahko obravnaval kot „prodajalec ali ponudnik“) v besedilo člena 2(c) Direktive, bi bil rezultat, *quid non*, precej sporen z vidika predvidljivosti za potrošnika.

48. Na eni strani bi (precej intuitiven) pristop, ki ga družba EDF očitno zagovarja, pomenil, da bi se „poslovna dejavnost“ povezala z jedrom ali naravno sfero dejavnosti, ki jo opravlja strokovnjak. Vendar bi s takim pristopom področje uporabe Direktive 93/13 postalo odvisno od tega, da bi ena od pogodbenih strank sama izjavila, da ima poslovni ali poklicni namen (oziroma to celo sama zaznala). Zato bi eventualno obstajala nevarnost, da bi varstvo na podlagi Direktive postalo odvisno od tega, kaj prodajalci ali ponudniki rečejo, da delajo, ne pa od tega, kaj dejansko delajo. [23]

19 Sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, točka 48).

20 Moj poudarek.

21 V francoščini „dans le cadre de son activité professionnelle“; v nemščini „im Rahmen ihrer gewerblichen oder beruflichen Tätigkeit“; v italijanščini „nel quadro della sua attività professionale“; v portuugalščini „no âmbito da sua actividade profissional“; v španščini „dentro del marco de su actividad profesional“; v nizozemščini „in het kader van zijn […] beroepsactiviteit“; v češčini „jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činnosti“.

22 Glej v tem smislu sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, točke od 48 do 50).

23 Naj dodam, da vprašanje pravnih oseb, ki delujejo zunaj svojega običajnega področja dejavnosti, ni novo na področju potrošniškega prava. Res so številne države članice sprejele strožji standard varstva, tako da so razširile opredelitev potrošnika na pravne osebe, kadar delujejo zunaj svojega običajnega področja dejavnosti (glej M. Ebers, „The notion of ‚consumer‘“ v H. Schulte-Nölke, C. Twigg-Flesner, M. Ebers (ur.) *EC Consumer Law Compendium: The Consumer Acquis and its transposition in the Member States*, Sellier European Law Publishers, 2008, str. od 454 do 464). Opredelitev potrošnika v Direktivi 93/13 zajema samo fizične osebe (sodba z dne 22. novembra 2001, Cape in Ideal Service MN RE, C-541/99 in C-542/99, EU:C:2001:625, točka 17). Vendar lahko države članice sprejmejo strožje standarde varstva in razširijo varstvo na področja, ki z Direktivo niso pokrita, kot je varstvo strokovnjakov (glej po analogiji sodbo z dne 14. marca 1991, Di Pinto, C-361/89, EU:C:1991:118, točke od 21 do 23). Vendar dejstvo, da bi lahko minimalna harmonizacija v skladu s členom 8 Direktive dopustila širšo opredelitev potrošnika v državi članici, ne pomeni, da bi to lahko morda vplivalo na zožitev opredelitve „prodajalca ali ponudnika“. To bi bilo v nasprotju z namenom Direktive, saj bi pripeljalo do slabšega varstva, ki ga zagotavlja minimalni standard iz Direktive.

49. Na drugi strani objektivnejši pristop k razmejitvi področja poslovne dejavnosti, ki na primer temelji na registriranih dejavnostih družbe, prav tako ni preveč skladen z nameni Direktive 93/13. Če bi bilo področje uporabe Direktive vezano na obseg dovoljenja ali registrirane poslovne dejavnosti na podlagi nacionalnega prava, bi to dejansko pomenilo, da morajo potrošniki vsakič, ko želijo kupiti določeno blago, znova preverjati, ali druga stranka dejansko podpisuje pogodbo znotraj področja svoje dejavnosti, kot je to določeno z nacionalnim pravom.[24] To bi povzročilo različen pristop glede na regulirane in neregulirane poklice. Prav tako bi lahko pripeljalo do precej različnih rezultatov v različnih državah članicah, saj se zdi, da so na nacionalni ravni kar velike razlike glede obveznosti, da se izrecno navede, katero poslovno dejavnost opravlja registrirana družba, in kako natančno je treba to navesti. Poleg tega predvsem ne vidim nobenega utemeljenega razloga, zakaj bi dejstvo, da je gospodarski subjekt (bodisi neredno ali redno) sklepal pogodbe zunaj področja svoje registrirane dejavnosti, potrošnike prikrajšalo za varstvo v skladu z Direktivo v teh posebnih okoliščinah.

50. Če povzamem, dejstvo, da je bila pogodba sklenjena na področju, ki ne spada na področje poslovnih dejavnosti pravne osebe, ne izključuje njenega statusa „prodajalca ali ponudnika“, če je ta oseba pri sklepanju take pogodbe delovala za namene, *ki sodijo v okvir* njene poslovne ali poklicne dejavnosti.

51. Brez težav priznam, da je za pravne osebe tak pristop res širok, sploh če prav tako vključuje zadeve, ki so pomožne ali postranske, ki pomenijo priprave na ali ki spodbujajo glavno poslovno dejavnost. Vendar menim, da tak rezultat ni problematičen, v bistvu iz dveh razlogov. Prvič, s praktičnega vidika se v skladu z logiko in namenom varstva na podlagi Direktive 93/13 pravna oseba, in zlasti družba, enostavno razlikuje od fizične osebe. Večina dejavnosti, ki jih opravljajo pravne osebe, se tako ali drugače nanašajo na njihovo poslovanje. Drugič, ponovno naj spomnim, da se obravnavana zadeva nanaša samo na status vsake od strank potrošniške pogodbe in torej na možnost uporabe Direktive. Vendar tudi če posamezna klavzula ali pogodba spada v področje uporabe te direktive, se lahko seveda, ko se presodi njena vsebina, šteje za pošteno.

2. Pogodbe o zaposlitvi

52. Ne glede na vprašanje, ali je ponujanje kreditnih pogodb glavna dejavnost družbe EDF oziroma ali je dejavnost, ki ne spada v področje poslovne dejavnosti, ostaja dejstvo, da je bila kreditna pogodba sklenjena z *delavcem* družbe EDF. Ali je mogoče fizično ali pravno osebo še vedno šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu Direktive 93/13, če ponuja storitve ali blago svojim delavcem?

53. Stranke na obravnavi so v tej povezavi razpravljale o pomenu desete uvodne izjave Direktive.[25] V tej uvodni izjavi je navedeno, prvič, da se morajo enotni predpisi glede nedovoljenih pogodbenih pogojev, ki so sprejeti, da se doseže učinkovitejše varstvo potrošnika, „uporabljati za *vse* pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki“.[26] Dalje je v njej navedeno, da „je treba iz te direktive *med drugim* izključiti pogodbe o zaposlitvi […]“. Ta uvodna izjava torej daje vtis, da obstaja izjema (povezana s predmetom pogodbe), ki ne spada na področje uporabe Direktive.[27]

54. Vendar menim, da ni tako.

24 Podobno temu, kar sem trdil v svojih sklepnih predlogih v zadevi Nemec (C-256/15, EU:C:2016:619, točka 90).

25 V celoti podana zgoraj v točki 4.

26 Moj poudarek.

27 To je lahko Sodišče vodilo k temu, da je v sklepu z dne 14. septembra 2016, Dumitraş (C-534/15, EU:C:2016:700, točka 27), primere v deseti uvodni izjavi označilo kot „izjeme“: „Tako predmet pogodbe – razen pri izjemah, naštetih v deseti uvodni izjavi Direktive 93/13 – ni upošteven za opredelitev področja uporabe te direktive.“ Vendar se ta zadeva ni nanašala na razlago katerega od primerov iz desete uvodne izjave.

55. Prvič, uvodna izjava k pravnemu aktu Evropske unije načeloma ni zavezujoča. Tako ne more določiti izjeme od trenutnih (veljavnih in zavezujočih) določb zadevnega akta.[28] Deseta uvodna izjava, tako kot katera koli druga uvodna izjava, lahko pomaga pri razlagi „ujemajoče“ veljavne določbe Direktive, vendar je ni mogoče uporabiti tako, da bi samostojno določila izjemo od področja uporabe Direktive ali njegovo omejitev.

56. Drugič, v zvezi s trenutnim pomenom te uvodne izjave se strinjam s Komisijo: namen desete uvodne izjave ni, da iz področja uporabe Direktive 93/13 izključi pogodbe, ki bi jih sicer pokrivalo. Ne uvede seznama izjem od področja uporabe Direktive „glede na predmet pogodbe“. Samo ponazarja vrste pogodb, ki ne spadajo več na področje potrošniških razmerij, saj stranke teh pogodb ne delujejo kot „potrošniki“ ali „prodajalci ali ponudniki“ v smislu Direktive. Tako deseta uvodna izjava pravzaprav ponuja nazorne primere vrst pravnih poslov, za katere člen 1(1) v povezavi s členom 2(b) in (c) Direktive ne velja.[29]

57. Tako je tudi v primeru pogodb o zaposlitvi, na podlagi katerih oseba, delavec, opravlja delo po navodilih druge osebe, delodajalca, za določeno obdobje in v zameno za plačilo. Taka pogodba o zaposlitvi (ali celo vrsta pogodb o zaposlitvi) določa ali spreminja pravice in obveznosti, ki se nanašajo na tako zastopniško razmerje.

58. Vse stranke, ki so predložile pisna stališča v obravnavani zadevi, so se strinjale, da kreditna pogodba v obravnavani zadevi ni taka pogodba o zaposlitvi.[30] Kreditna pogodba ne ureja niti delovnega razmerja niti se ne nanaša na pogoje zaposlitve. Niti ni del dejavnikov, ki se običajno nanašajo na delovna razmerja oziroma morajo biti z njimi po potrebi povezana.

59. Družba EDF je sicer priznala, da obravnavana pogodba ni pogodba o zaposlitvi, je pa kljub temu vztrajala pri tem, da se Direktiva 93/13 ne bi smela uporabiti v obravnavani zadevi, saj je obravnavana kreditna pogodba pogodba, ki je bila sklenjena *v povezavi s* pogodbo o zaposlitvi in je določala ugodne pogoje za zaposlene.

60. Menim, da dejstvo, da so do obravnavane kreditne pogodbe upravičeni samo delavci, ne zmanjša pomena dejstva, da je družba EDF ob sklenitvi te pogodbe delovala kot „prodajalec ali ponudnik“ v smislu Direktive. Naj ponovim, odločilno merilo je, v kakšni vlogi je vsaka od strank sklenila pogodbo, ne pa razlog ali motivacija za sklenitev pogodbe. Prav tako dejstvo, da so nekatere vrste potrošniških pogodb pridržane določenim skupinam potrošnikov, tem ne odvzame statusa potrošnika.

61. Če bi sprejeli argument družbe EDF, bi to pomenilo, da bi bila vsaka pogodba, ki bi jo sklenila delodajalec in delavec ter bi vsebovala ugodnost ali prednost, izključena iz področja uporabe Direktive 93/13. Ali potem Direktiva ne bi krila delavca v tovarni avtomobilov, ko bi od delodajalca kupil vozilo, samo zato, ker bi dobil popust na prodajno ceno tako kot vsi ostali delavci v tej tovarni? Celo družba EDF je na obravnavi priznala, da to ne more biti tako. Po mnenju družbe EDF bi bilo v obravnavani zadevi drugače to, da v navedenem primeru pogodba spada na področje „poslovne dejavnosti“ proizvajalca avtomobilov. Vendar če pojem „prodajalec ali ponudnik“ ni odvisen od tega, ali določena pogodba ne spada na področje poslovne dejavnosti osebe, kakor je bilo navedeno v prejšnjem oddelku teh sklepnih predlogov, ne vem, zakaj bi bilo to pomembno, če sta pogodbeni stranki delavec in delodajalec.

28 Glej v tem smislu sodbo z dne 19. novembra 1998, Nilsson in drugi (C-162/97, EU:C:1998:554, točka 54).

29 Na ta način je mogoče tudi logično pojasniti uvodne besede pred seznamom: „ker je treba […] med drugim“. V nasprotnem primeru, če bi bil seznam izjem (glede na predmet pogodbe) odprt in bi bil zgolj ponazorilen ter bi ga bilo mogoče prosto razširiti (ne da bi obstajalo kakršno koli merilo za določitev drugih izjem), bi bila to res precej presenetljiva zakonodajna tehnika.

30 Oziroma „contract relating to employment“, kot je uporabljeno v angleškem besedilu. Vendar iz razlogov, opisanih v tem delu sklepnih predlogov, jezikovni argument, da bi morala „pogodba o zaposlitvi“ pomeniti vsako pogodbo, ki se sklene *zaradi* delovnega razmerja, ne more vzdržati. Prav tako bi se lahko dodalo, da jezikovne različice, ki niso angleščina, vsebujejo pojem, ki je ožji od „contracts relating to employment (pogodbe v zvezi z zaposlitvijo)“: Arbeitsverträge, contrats de travail, contratti di lavoro, contratos de trabajo, arbeidsovereenkomsten, contratos de trabalho, pracovní smlouvy, umów o pracę itd.

62. Lahko bi dodal, da po mojem mnenju (potencialno drugačno) davčno obravnavanje „ugodnosti“, ki jo delavec prejme, ne vpliva na naravo pogodbenega razmerja za namene Direktive. Dejstvo, da se lahko v nekaterih nacionalnih sistemih denarna ugodnost, ki nastane zaradi ugodnih pogojev, ki jih ponujajo nekatere sheme za delavce, šteje za dohodek za namene obdavčitve (saj sestavlja del prejemkov delavca za namene obdavčitve), ne spremeni hipotekarne kreditne pogodbe v pogodbo o zaposlitvi, ki naj bi se obravnavala, kot da ne spada v področje uporabe Direktive.

63. Nazadnje, če bi samo dejstvo, da je ponudnik storitve delodajalec potrošnika, izključilo določeno pogodbo iz področja uporabe Direktive, bi bili potrošniki delavci postavljeni v precej negotov položaj. Zaradi ugodnih pogojev bi jih pritegnilo sklepanje pogodb za storitve ali nakup blaga, ki bi ga zagotovili njihovi delodajalci na področjih, na katerih bi se običajno obrnili k drugim ponudnikom storitev na trgu. Vendar bi bil „skriti strošek“ dejanska odpoved kakršnemu koli varstvu potrošnikov. Obseg varstva potrošnikov bi potem bil odvisen od tega, ali delodajalec ponuja te storitve znotraj firme ali prek drugih ponudnikov storitev.

64. Posledično dejstvo, da sta pogodbo, ki *ni pogodba o zaposlitvi*, sklenila delodajalec in delavec, nikakor ne vpliva na kategorizacijo pogodbenih strank kot „potrošnikov“ ali „prodajalcev ali ponudnikov“.

3. Pogodbe, sklenjene v okviru socialne politike delodajalca

65. Nazadnje, družba EDF je tudi trdila, da je obravnavana kreditna pogodba del socialne politike družbe. Z odobritvijo takih kreditov družba EDF ne želi ustvarjati dobička zase, temveč želi svojim delavcem ponuditi ugodne pogoje, s katerimi lažje postanejo lastniki svojega stanovanja.

66. Menim, da tudi ta dejavnik ni pomemben za namene opredelitve pogodbene stranke kot „prodajalca ali ponudnika“ v smislu Direktive.

67. Kot sta pritožnika pravilno navedla, ni pomembno to, ali je dejavnost javna ali zasebna, niti dejstvo, da uresničuje cilj, ki je v splošnem interesu, niti to, da se ne opravlja s pridobitnim namenom ali za plačilo.

68. Prvič in kar je najpomembneje, Sodišče je že odločilo, da člen 2(c) Direktive 93/13 zajema naloge, ki se opravljajo na nepridobitni podlagi: v zadevi Karel de Grote je Sodišče menilo, da brezobrestno odplačevanje spada v področje uporabe Direktive.[31]

69. Drugič, Direktiva na splošno določa, da „javna ali zasebna narava dejavnosti prodajalca ali ponudnika oziroma posebnost naloge, ki jo opravlja“, ne moreta določiti, ali se direktiva uporabi.[32] Sodišče je zato v zvezi s tem odločilo, da pojem „trgovec“ iz Direktive 2005/29, ki je opredeljen podobno kot pojem „prodajalec ali ponudnik“ iz Direktive 93/13, vključuje javnopravni subjekt, ki opravlja nalogo v splošnem interesu, kot je upravljanje sklada obveznega zdravstvenega zavarovanja,[33] za katerega je tudi malo verjetno, da se bo vodil za dobiček.

70. Tretjič in v vsakem primeru, spomniti je treba, da v obravnavanem primeru zadevna kreditna pogodba ni bila sklenjena brez obresti. Očitno je bilo, da so se v skladu s pogodbo družbi EDF plačevale obresti, čeprav je bila obrestna mera za delavce ugodnejša od obrestne mere, ki je takrat veljala na trgu.

31 Glej v tem smislu sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, točka 51).

32 Sodba z dne 15. januarja 2015, Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, točka 28).

33 Sodba z dne 3. oktobra 2013, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs (C-59/12, EU:C:2013:634, točka 41).

71. Če sklenem, dejstvo, da je obravnavana kreditna pogodba del socialne politike družbe za njene delavce prek sheme pomoči pri nakupu stanovanja, v obravnavani zadevi ni pomembno.

72. Ob tem je mogoče poudariti le, da se – kot je bilo že navedeno zgoraj v točki 19 teh sklepnih predlogov – zadeva, ki jo obravnava Sodišče, ne nanaša na presojo (ne)poštenosti pogodbene klavzule. To mora presoditi nacionalno sodišče. Upoštevati mora naravo storitev, ki so predmet pogodbe, in vse okoliščine ob sklenitvi pogodbe, ki so pripeljale do njene sklenitve.[34] Čeprav so socialni dejavniki in/ali dobiček, ki je ustvarjen (ali ki ni bil ustvarjen), komajda pomembni za presojo vloge strank pogodbe, si je tako mogoče predstavljati, da bi lahko bili pomembni za presojo celotnega ravnotežja v pravicah in obveznostih, ki jih imajo stranke na podlagi pogodbe.

4. Vmesni predlog

73. Družba EDF je pravna oseba, ustanovljena s korporacijskim namenom proizvodnje in dobave električne energije. Pri opravljanju te glavne ekonomske dejavnosti ali posla vodi kadrovsko politiko, s katero skuša pritegniti in obdržati svoje delavce, tako da jim ponuja določene prednosti in ugodnosti za delavce. Ena od teh je shema za nakup stanovanja, prek katere družba EDF sklene pogodbo z delavci, s katero jim odobri kredit, da lahko kupijo stanovanje. Iz razlogov, predstavljenih v prejšnjih oddelkih tega dela, družba EDF, ko sklepa kreditne pogodbe s svojimi delavci, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne dejavnosti, in jo je zato treba šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu člena 2(c) Direktive.

74. V tej zadevi so še drugi dejavniki, ki potrjujejo to ugotovitev:[35] Družba EDF ima očitno specializirano organizacijsko strukturo. Ima poseben oddelek, ki se ukvarja z odobritvami kredita zaposlenim. Zdi se tudi, da redno sklepa kreditne pogodbe s svojimi zaposlenimi. Za dejavnost družbe EDF, ki se nanaša na odobritev kredita, je očitno veljala nacionalna zakonodaja o obveščanju in varstvu,[36] ki je očitno predhodnica varstva potrošnikov v nacionalnem pravu. Poleg tega kreditne pogodbe niso bile brezobrestne.

75. Dejstvo, da kreditna pogodba ne spada na običajno področje poslovne dejavnosti družbe EDF, da sta jo sklenila družba EDF in eden njenih delavcev in da je del socialne politike družbe, po mojem mnenju nimajo nobenih posledic za presojo statusa „prodajalca ali ponudnika“ v smislu Direktive.

C. Ali sta pritožnika potrošnika?

76. V obravnavani zadevi je H. Pouvin sklenil kreditno pogodbo z družbo EDF z namenom nakupa stanovanja. Kot je navedeno zgoraj v oddelku B.2 teh sklepnih predlogov, ne gre za pogodbo o zaposlitvi. Kreditna pogodba je bila nedvomno sklenjena za namene, ki so izven njegove poslovne ali poklicne dejavnosti. Nobena od strank, ki so predložile pisna stališča v tej zadevi, ni namreč trdila, da je H. Pouvin deloval za namene, ki so povezani z njegovo poslovno ali poklicno dejavnostjo.

77. Zato je treba H. Pouvina za namene kreditne pogodbe, sklenjene z družbo EDF, obravnavati kot potrošnika v smislu člena 2(b) Direktive 93/13.

78. Ta ugotovitev velja še bolj v primeru M. Dijoux, ki z družbo EDF ni bila nikoli povezana drugače kot kreditojemalka v kreditni pogodbi, sklenjeni z namenom nakupa stanovanja.

34 Sodba z dne 15. januarja 2015, Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, točka 33 in navedena sodna praksa).

35 V smislu, opisanem zgoraj v točkah od 32 do 34.

36 Zakon št. 79-596 z dne 13. julija 1979 o obveščanju in varstvu posojilojemalcev na področju nepremičnin.

V. Predlog

79. Ob upoštevanju navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanja, ki jih je postavilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija), odgovori:

– Člen 2(c) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da družba, kot je EDF, ko odobri delavcu in njegovemu zakoncu hipotekarni kredit v okviru sheme pomoči pri nakupu stanovanja, do katerega so upravičeni samo delavci družbe, deluje kot „prodajalec ali ponudnik“.

– Člen 2(b) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da delavec družbe in njegov zakonec, ki skleneta kreditno pogodbo za nakup stanovanja z družbo, ki je delodajalka, delujeta kot „potrošnika“.